

Forskningsinstituttens Fellesarena – FFA

Postboks 5490, Majorstuen, 0305 Oslo
Tlf: 91 54 66 10, E-post: agnes.landstad@abelia.no

Nærings- og fiskeridepartementet

https://svar.regjeringen.no/nb/registrer_horingsuttalelse/H2624173/

Oslo, 8.mars 2019

Høringsuttalelse til rapporten *Utredning av insentiver for kommersialisering av forskningsresultater i universitets- og høyskolesektoren*

Vi viser til høringsbrev av 29.januar 2019 fra fra Nærings- og fiskeridepartementet og rapporten *Insentiver for kommersialisering av forskning*, Menon-publikasjon nr.9/2018 og takker for muligheten til å gi våre innspill.

Mandat og definisjoner og datagrunnlag

I utredningen defineres kommersialisering av forskning slik (s.15):

Vi forstår derfor kommersiell utnyttelse av forskningsresultater som alle inntekter som kommer fra salg av forskning og forskningsresultatene eller rettigheter til å bruke dem (eksklusive eller ikke). Sagt på en annen måte er alle inntekter fra eksterne parter som kan henføres tilbake til arbeid som er utført ved universitetet/ høyskolen et godt mål på kommersialisering.

En styrket insentivmodell for kommersialisering av forskning må innføres med mål om å øke inntjeningen gjennom alle former for kommersialiseringsvirksomheten ved universiteter og høyskoler, ikke bare den som skaper inntekter for universitetet og forskerne gjennom lisensavtaler og spinouts.

Utredningen tar i stor grad for seg forskning som kommersialiseres i form av lisenser og spinouts, men definerer altså kommersialisering av forskning til også å inkludere alt salg av forskning, som oppdragsforskning og bidragsforskning. Dette inkluderer prosjekter fra Forskningsrådet og EUs rammeprogrammer som i vesentlig grad er grunnforskning og bare inkluderer samarbeid med andre forskningsmiljøer. Dette synes være en mye videre definisjon enn det som er vanlig forstått i forskningsmiljøene. Her anvendes kommersialisering av forskning i betydningen salg av IPR i form av lisenser, patenter eller spinouts. FFA mener at rapportens svært vide definisjon av kommersialisering av forskning er en stor svakhet og begrenser nytten av rapporten betydelig. I det meste av omtalen brukes begrepet for øvrig i en snevrere form, noe en kan gjette seg til ut fra konteksten, uten at det er tydeliggjort.

Utredningen gir en grei oversikt over insentiver for kommersialisering i UH-sektoren sammenlignet med andre land, og gir anbefalinger basert på disse. Menon påpeker i rapporten at det ville vært mulig å vurdere organiseringen av hele systemet for innovasjon i tilknytning til UoH-sektoren. Uten å se på hele innovasjonssystemet, tenker jeg at det ville vært fruktbart å se på kommersialiseringsaktiviteten fra forskning i bredt, dvs insentiver og systemer for kommersialisering fra forskning også i instituttsektoren, i helsesektoren og i næringslivet. Forskningen foregår ofte i et samspill, medarbeidere er mobile og kommersialiseringen foregår ofte i et samspill. Selv om de ulike aktørene opererer innenfor ulike lovverk, vil kommersialiseringen inngå i et økosystem. Mandatets avgrensning gjør derfor verdien av utredningen begrenset. Bl.a. burde vurderingen av TTO'enes rolle, organisering og resultatet ses i sammenheng med TTO-er/kommersialiseringssselskaper knyttet til instituttsektoren, som SINTEF TTO og Kjeller TTO. Det kan tenkes at det her er noe å lære på tvers både på organisering, eierstyring og innretning.

Utredningen tar for seg den økonomiske effekten av kommersialiseringsaktiviteten i UH-sektoren ved bl.a. å analysere effekten av BOA-indikatoren, jfr definisjonen over. En bruker data fra perioden 2009-2015 til å måle utviklingen kommersialiseringseffekten, dvs eksterne inntekter fra bidrags- og

oppdragsaktivitet i UH-sektoren, og konkluderer med at BOA-inntektene har økt vesentlig, mens næringslivets andel av UHs kommersialiseringsinntekter er fallende, mens offentliges andel er økende (s.19). Det er flere problematiske elementer her, bl.a. er det krevende å bruke datagrunnlag fra perioden før BOA-indikator for oppdragsinntekter ble innført (2017). Dette svekker analysene av sammenhenger mellom insentiver og resultater. Det er også krevende å benytte en definisjon på kommersialisering som inkluderer bidragsinntekter (Forskningsrådet, EU), i den grad dette tas videre i en internasjonal sammenligning. Videre omfatter BOA-inntektene, så langt vi er kjent med, både oppdragsforskning og oppdragsutdanning. Menon har dermed inkludert også oppdragsutdanning i sitt begrep om kommersialisering.

Rapportens anbefalinger

Med forbeholdene over, kommenterer vi på rapportens anbefalinger.

1: Større andel av inntekter fra IPR kanaliseres til forskerne

Rapporten anbefaler å øke andelen inntekter fra IPR til forskerne fra typisk 1/3 til i størrelsesorden ½. UH-institusjonene er etter 2013 underlagt arbeidstakeroppfinnelsesloven, til liks med andre. Dette innebærer at universiteter og høyskoler har rettigheter til oppfinnelsene som gjøres av de vitenskapelig ansatte, men at de ansatte "har krav på rimelig godtgjøring".

Prinsippet om at arbeidsgiver har rettighet til IPR som er utviklet gjennom arbeidet, gjelder. Det bør etter FFAs syn ikke være prinsipielle eller lovgitte forskjeller mellom forskeres rettigheter, avhengig av om de er ansatt i UH eller forskningsinstitutt, når det kommer til inntekter fra IPR. Det bør være opp til den enkelte arbeidsgiver hvordan en vil honorere forskeren, eller oftest forskerne, som står bak. Dette bør etter vårt syn ikke reguleres fra myndighetenes side.

2: Større andel av inntekter fra IPR kanaliseres til forskningsgruppen

Rapporten anbefaler at en større andel av eventuelle inntekter fra kommersialisering gå til instituttet eller forskningsgruppen ved universitetet, enn til universitetet sentralt, og at dette reguleres i styringsdialogen mellom kunnskapsdepartementet og universitetene.

Vår erfaring er at det er svært motiverende for forskerne å skaffe økte inntekter til forskergruppen sin, og at dette derfor kan være et sterkt insentiv for økt kommersialisering. Vi anbefaler likevel at dette ikke reguleres nasjonalt, men legges til institusjonens ledelse.

3: Etablere fleksibel avtale for bruk av IPR i spinout-selskaper

Utredningen anbefaler at det etableres avtale for bruk av IPR, slik at en løfter den kommersielle aktiviteten ut av universitetet. Anbefalingen tar som utgangspunkt at "forskeren i større grad inntar en klassisk gründerfunksjon med større driftsmessig ansvar".

Vår erfaring er at det sjelden er en enkelt forsker som er ansvarlig for forskningsresultatet og enda sjeldnere at en forsker tar "grunderrollen". IPR som resulterer i spinout-selskap er gjerne resultat av arbeidet i en gruppe og er avhengig av ulike former for kompetanse for å tas over i kommersialiseringsfasen. Slike tilfeller erfares for øvrig som en nedside for noen forskningsmiljø – hele eller vesentlige deler av en forskergruppe forsvinner ut i det nye spinout-selskapet og setter dermed forskningsmiljøet et solid skritt tilbake. Ofte er det en samarbeidende bedrift som kommersialiserer på forskningen, de har gjerne både engasjementet, kompetansen og kapitalen.

4: Begrensninger mht. TTOenes eierandeler i spinout-selskaper

Ingen kommentarer

5: Inkludere kommersialiseringsmål som BOA-indikator

Utredningen anbefaler å inkludere kommersialiseringsmål som indikatorer under BOA, men peker på utfordring i at kommersialiseringsarbeid er vanskelig å måle.

FFA mener at kommersialisering i seg selv vil gi økte inntekter til universiteter og høyskoler og bør ikke i tillegg gi økte BOA-inntekter. Med den brede (misvisende) definisjonen som her er gitt av kommersialisering er allerede deler av kommersialiseringsinntektene tellende i BOA-indikatoren (dvs oppdragsinntektene). Bidragsinntektene som Menon også tar med i sitt kommersialiseringsbegrep kan per definisjon ikke telle med i BOA. Derimot støtter vi at kommersialisering kan være en del av utviklingsavtalene mellom UoH-institusjonen og eierdepartementet. Vi vil også foreslå at samarbeid med forskningsinstituttene om kommersialiseringsaktivitet bør inngå i styringsdialog og utviklingsavtale.

6: Innføre sentrale regler for kommersialiseringspermisjon

Utredningen anbefaler å tilby vitenskapelig ansatte en kommersialiseringspermisjon som gjør det mulig for dem å være borte fra sin ordinære stilling i eksempelvis tre år, for deretter å ha krav på sin stilling når man kommer tilbake.

FFA mener at denne muligheten ligger til arbeidsgivers styringsrett allerede og benyttes der ledelsen finner det hensiktsmessig, det trengs ingen regulering for dette.

7: Endre UoH-institusjonenes styring av og relasjon til TTOene

Utredningen anbefaler å rendyrke modellen for eierskap, organisering og finansiering av TTO'ene; enten i form av at TTOene integreres inn i universitetet eller i form av at TTOene omdannes til private organisasjoner med frie eierstrukturer der UoH-institusjonene står friere til å kjøpe tjenester ved behov.

FFA mener at utredningen svekkes ved at en ikke har skjelt til TTO'er med andre eierskap enn universitetene. Erfaringene med for eksempel SINTEF TTO og Kjeller Innovasjon er svært relevante for denne problemstillingen. Prinsipielt mener vi at full-integrering av TTO'en i det enkelt universitet, vil svekke TTO'enes rolle i innovasjon og kommersialisering. Vi ser allerede i dag en form for spesialisering av TTO'ene, der ulike miljøer (universiteter, høyskoler, sykehus, institutter og næringsliv) benytter TTO'ene på tvers, uavhengig av eierskap og avhengig av type kommersialisering og kompetanse i TTO'en. Slik bør det også være.

Avsluttende kommentar

OECD og andre har pekt på en norsk (og europeisk) svakhet ved lite kommersialisering av forskning. Vi ser det som svært positivt at det nå settes søkelys på hvordan økt kommersialisering kan insentiveres. Som utredningen også peker på, vil vi understreke at FORNY2020 er en vesentlig faktor for økt kommersialisering av forskning. Vi vil derfor oppfordre til at FORNY2020 blir forsterket.

Vi stiller oss likevel spørrende til om det er forskerne selv som vil være de beste til å kommersialisere forskningen, eller om det primært vil være andre – TTO'en og/eller en samarbeidende bedrift, for eksempel i et klynge samarbeid. I mange tilfeller vil det være bedriftene som både har størst interesse av og best forutsetninger for å kommersialisere på forskningen. Insentiver og virkemidler for kommersialisering av forskning fra UH-sektoren bør i større grad ta inn over seg den realiteten.

Avslutningsvis vil vi understreke at kommersialiseringsaktivitet er en av flere former for formidling og anvendelse av forskning i samfunnet. Med dagens omstillingsutfordringer, er det viktig å ha oppmerksomhet på hele bredden av insentiver og virkemidler for at samfunnet tar forskningen i bruk.

Vennlig hilsen

Lars Holden
Styreleder FFA

Agnes Landstad
Daglig leder FFA